(1894-1993)

mtaalamu.ru

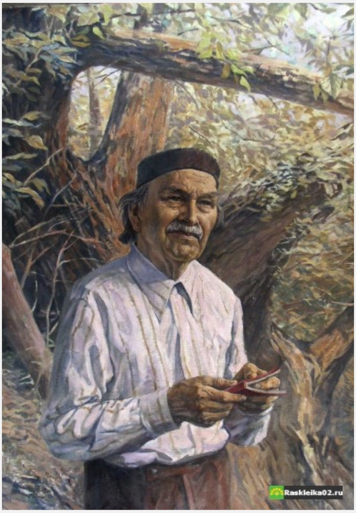

озаик, тәнкыйтьче, мемуарчы,
йфи Кудаш (Сәйфетдин
ев) 1894-нче елның 3
губернасы Өфө өязендәге (1936-
ның Чишмә районы) Келәш дигән
лле игенче гаилесендә туа. 1904—
авылы мәдрәсәсендә укый, аннары
анның Кустанай төбәкләрендә
йткач, укуын Уфа шәһәрендәге
вам иттерә. Большевиклар
ш-алты еллап туган төбәгендә
1925-нче елда Уфа шәһәренә күчеп
ры», «Башкортстан», «Яңа авыл» газеталары редакцияләрендә, 1930-1931-нче елларда Башкортстан язучыларының матбугат басмасы «Октябрь» журналында җаваплы мөхәррир, 1932-1936-нчы елларда Башкортстан китап нәшриятында әдәби мөхәррир вазифаларын башкара.

Сәйфи Кудашның әдәби иҗат эшчәнлеге Габдулла Тукай поэзиясенең көчле йогынтысы астында башланып китә. Тукай сатирасы алымнары һәм тематикасына ияреп язган беренче шигырьләре 1913-1914-нче елларда Уфада «Тормыш» газетасы һәм Оренбургтагы «Кармак» журналы битләрендә басыла. 1917-1918-нче елларда Уфа нәшриятларында яшь шагыйрьнең революцион рухтагы, милли азатлык, социаль тигезлек идеяләре пафосы белән сугарылган шигырьләрен эченә алган кечкенә-кечкенә өч җыентыгы дөнья күрә.

ңгы иҗат эшчәнлеге үзе яшәгән
р чынбарлыгын сәнгатьчә
сә, төрлеләнә баруы белән
ызынчы елларда язган һәм
ың эчтәлеген тәшкил иткән
ик шигырьләрендә,
ьетоннарында, күләмле
әсәрләреннән «Тугайда» (1920), «Тимерлектә» (1920), «Яз көткәндә» (1928), «Хат» (1930), «Бәхет законын тыңлаганда» (1937), «Салават» (1938), «Кавышу» (1939) кебек поэмаларында һәм татар әдәбияты тарихында шигъри роман жанрының беренче үрнәге булган «Кушкаен»да (1937) әдип Гражданнар сугышы чорыннан алып Ватан сугышына кадәрге дәвер эчендә татар, башкорт халыклары тормышына, бигрәк тә авыл җирендә хосусый хуҗалыкларны күмәкләштерү кампаниясенә бәйле катлаулы вакыйгаларны үз заманының идея-эстетик карашлары һәм таләпләре нигезендә шактый реаль чынбарлык күренешләре һәм гыйбрәтле кеше образлары аша гәүдәләндереп бирүгә ирешә.

Ватан сугышы чорында С.Кудаш Башкортстан Язучылар берлеге идарәсенә җитәкчелек итә; язучы-журналист буларак, сугыш афәтен кичергән җирләрдә дә булып кайта, анда алган тәэсирләрен «Дон далаларында» исемле очерк китабында (1943) язып чыга. Сугыш чоры
олык хисләре белән сугарылган шигъри
киң чагылыш таба.

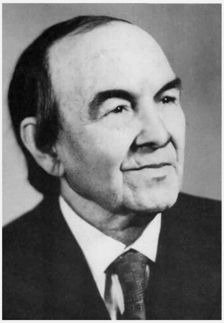

ган соңгы бай иҗат мирасында
атургия жанрларына караган
сәхнә әсәре авторы, шулардан
арихи-биографик драмасы үз
ия театры сәхнәсендә уңыш

кай белән М.Гафуриның 1912-
тарихи очрашулары фактына
аршылаганда» повесте (1946-1947) һәм әдипнең яшьлек хатирәләренә багышланып, М.Гафури, Г.Ибраһимов, Ш.Бабич, С.Рәмиев, Ш.Камал, Ф.Әмирхан һ.б. тарихи шәхеслэрнең җанлы образларын гәүдәләндергән «Хәтердә калган минутлар» исемле документаль китабы (1957) башкорт әдәбиятында мемуар жанрындагы беренче үрнәкләр буларак тәкъдир ителәләр.

С.Кудаш — татар-башкорт әдәби-мәдәни мирасын өйрәнүгә зур әһәмият биргән галим-тикшерүче, тәнкыйтьче, киң эрудицияле публицист та. Сигез дистә елга сузылган озын иҗат гомерендә аның татар, башкорт телләрендә, рус һәм башка милли телләргә тәрҗемәдә йөздән артык китабы басылып чыга. Аның әдәби мирасы — татар һәм башкорт халыкларының уртак мәдәни хәзинәсе.

Әдәбият һәм мәдәният өлкәсендәге казанышлары өчен Сәйфи Кудаш Ленин ордены, өч мәртәбә Хезмәт Кызыл Байрагы ордены, Халыклар дуслыгы һәм «Почет Билгесе» орденнары белән бүләкләнә, Башкортстанның С.Юлаев исемендәге Дәүләт премиясенә лаек була.

С.Кудаш 1993 елда Уфа шәһәрендә вафат була.

ТӨП БАСМА КИТАПЛАРЫ

Татар теләге: шигырьләр. - Уфа: Вәрәсәи Хөсәения, 1918. - 16 б.
Азатлык җырлары. -Уфа: Вәрәсәи Хөсәения, 1918. - 12 б.
Сабан җырлары: шигырьләр. - Уфа: Башкнига, 1926. - 53 б.
Сәйфи Кудаш шигырьләре. - Казан: Татиздат, 1927.- 24 б.
Утауда: шигырьләр. - Казан: Татиздат, 1927. - 23 б.
Боярлар бар чакта- Казан: Татиздат, 1928. — 48 б.
Көрәш батыры: шигырьләр. - М.: Нәшрият, 1928.-63 б.
Кушкаен: шигъри роман. - 1 китап. - Уфа: Башгиз, 1936. - 331 б.
Кушкайын: Беренсе китап. - Өфө: Башк. кит. нәшр., 1959.– 250 б.
Урман әкияте. -Казан: Татгосиздат, 1941. - 28 б.
Сайланма әсәрләр: шигырьләр, поэмалар /кереш сүз авт. М.Бикбулат. -Уфа: Башгосиздат, 1940. -246 б.
Һөйөү һүззәре: Шигырзар.– Өфө: Башк. кит. нәшр., 1981.- 144 б.
Шигырзар.– Өфө: Башк. кит. нәшр., 1974.-358 б.
Шигырьләр һәм поэмалар. - Казан: Татгосиздат, 1941. - 263 б.
Хәтердә калган минутлар. - Казан: Татар, кит. нәшр., 1959.- 286 б.
Яшьлек эзләре буйлап. - Казан: Татар, кит. нәшр., 1964.- 184 б.

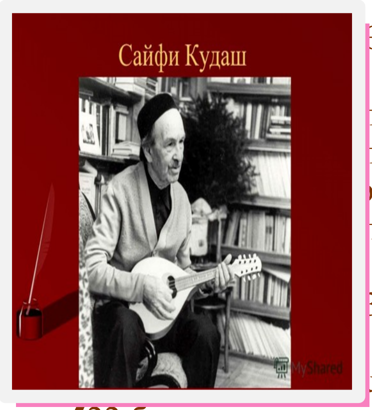

Өфө: Китап, 1946-1953. (Башкорт

лар. - 1946. - 336 б.
лар. -1948. - 483 б.
, повесть. - 1951. - 414 б.
ләр, жырлар, поэмалар һәм пьесалар. -

3 томда. - Өфө: Китап, 1965-1967.

лар /кереш сүз. авт. Г.Хөсәен. - 1965. - 522 б

2 т.: повесть һәм истәлекләр. - 1966. -360 б.

3 т.: хәтердә калган минутлар. -1967. - 337 б.

Вершины. Стихи.-Уфа: Башк. кн. изд-во, 1977.– 480 с.

Избранные произведения: в 2-х томах. - Уфа, 1970.

Т. 1.: стихи. -368 с.

Т. 2.: повести. -416 с.

Навстречу весне: повесть, воспоминания. -М.; Сов. писатель, 1974. - 560 с.

Стихи и поэмы. - Уфа: Башк. кн. изд-во, 1984. - 528 с.

Стихотворения и поэмы: Пер с башк.-М.: Гос. изд-во художественной лит-ры, 1953.-223 с.

ИЖАТЫ ТУРЫНДА

Даутов, Р.Н., Рахмани, Р.Ф. Әдипләребез:

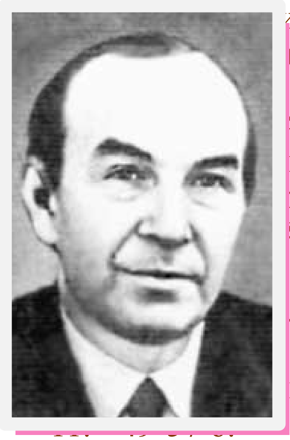

ик белешмәлек: 2 томда: 2 т. /Төз. Р.Н.
мани.- Казан: Татар. кит. нәшр., 2009.-

А.К. Татар совет язучылары.-Казан:
м полиграфия бүлегенең Камиль Якуб
рикасы, 1958.- 737 б.
Хатирәләр //Татарстан. - 1996. - № 1. - 27-

лек бәя таба **алмыйм** //Аргамак. - 1996. -

и Кудаш янында //Татарстан. - 1996. - №

Ибраһимова, Ф.Сәйфи Кудашның өч хаты //Мирас. - 1998. - № 3. - 7- 11 б.

Юматаудан мәктуб //Мәдәни җомга. - 2003. - 17 гыйнв.

Арслан, А. Шагыйрь белән соңгы очрашу //Шәһри Казан. - 2003. -23 май.

Хөсәенов, Г.Сәйфи Кудаш иҗаты. - Өфө (?), 1959. - 228 б.

Буклет Сәйфи Кудашны‹ и•аты hўм тормыш юлы белўн кызыксынучыларга тўкъдим ителў.

Муниципаль автономлы мўдўният учреждениесы
«Чакмагыш їзўк билўмў-ара китапханўсе»

Адрес:
Чакмагыш авылы,
Кооператив урамы, 44 А
Тел.: 3-13-46

Библиографик күрсәткеч
Төзүчесе: Сафиуллина Ф.Г.

Чакмагыш -2014